

فرایند تحقق نظریه پیشرفت سیاسی از دیدگاه آیت‌الله خامنه‌ای

منصور میراحمدی^۱

محمدعلی نظری^{۲*}

چکیده

هدف: ضرورت نظریه‌پردازی در مسائل مبتلابه اجتماعی و سیاسی از دیدگاه آیت‌الله خامنه‌ای منجر به پویایی انقلاب اسلامی می‌شود، زیرا یکی از چالش‌های جدی عدم توسعه‌یافتگی و عدم پیشرفت سیاسی عدم نظریه‌پردازی در این حوزه بوده و از این رو به علت خلاء محتوایی که در این حوزه وجود داشته اندیشه‌های رقیب و التقاطی جایگزین شده است.

روش‌شناسی پژوهش: پژوهش سعی دارد به‌وسیله روش برون-کلارک به این سؤال پاسخ دهد که فرایند تحقق پیشرفت سیاسی بر اساس دیدگاه آیت‌الله خامنه‌ای چگونه قابل تبیین است؟

یافته‌ها: یافته تحقق نشان می‌دهد: نظریه پیشرفت سیاسی مبتنی بر میانی فلسفی است که در شرایط سیاسی و اجتماعی قوام می‌یابد.

نتیجه‌گیری: نظریه پیشرفت سیاسی شامل مؤلفه‌هایی نظیر پاسخگویی و نظارت، عدالت محوری و... با هدف دستیابی به حیات طیبه است. فرایند تحقق پیشرفت سیاسی شامل اقداماتی نظیر، تکیه بر مسأله هویت، مدیریت فرهنگ، حفظ و توسعه مشروعیت نظام سیاسی، تکیه بر عقلانیت، نهادسازی و گفتمان سازی است.

کلیدواژه‌ها: نظریه پیشرفت سیاسی، فرایند تحقق، گفتمان سازی، عقلانیت، مدیریت فرهنگ.

#. این مقاله برگرفته از طرح پست دکتری با موضوع: نظریه پیشرفت سیاسی در قانون اساسی و اندیشه رهبران انقلاب اسلامی با تأکید بر دیدگاه آیت‌الله خامنه‌ای تحت حمایت صندوق حمایت از پژوهشگران و فناوران با شماره ۹۹۰۲۸۳۱۸ بوده است.

Email: m_mirahmadi@sbu.ac.ir

۱- عضو هیئت علمی و استاد دانشگاه شهید بهشتی

Email: m.a.nazary@gmail.com

۲- پژوهشگر پسادکتر دانشگاه شهید بهشتی (نویسنده مسئول)

مقدمه

تأکید بر نظریه‌پردازی و پاسخ به چالش‌های پیش‌رو انقلاب اسلامی مورد توجه آیت‌الله خامنه‌ای بوده است، جمهوری اسلامی باید در دهه چهارم عمر خود به نظریه‌پردازی روشمند^۱ بپردازد، و با شناسایی ضعف‌ها و عقب‌ماندگی در حوزه‌ی نظریه‌پردازی گام‌های جدی بردارد، بهره‌گیری از منابع و تعالیم اسلامی و تثویز آن به شکل نظریه و مجموعه‌های قابل تشعب، قابل استفاده و قابل استنتاج باید مورد توجه قرار گیرد، آیت‌الله خامنه‌ای نظریه‌پردازی در امور مختلف را رمز پیروزی دانسته و معتقد است ضعف پیروی از الگوهای شرقی و غربی توسعه و پی‌بردن به ضرورت تدوین نقشه‌ی توسعه‌ی اسلامی-ایرانی غلبه‌ی ملت ایران بر همه‌ی موانع را به ارمان خواهد آورد.^۲ راهبرد کلی در محیط‌های علمی باید تحقیق و نظریه‌پردازی، نگاه کلان به اهداف انقلاب ایجاد پژوهشگاه‌ها و قطب‌های تخصصی نظریه‌پردازی و فعال‌سازی کرسی‌های آزاداندیشی و نظریه‌پردازی^۳ در معارف و علوم انسانی و تبیین شاخص‌های ارزیابی علمی و فرهنگی باید مورد توجه قرار گیرد.^۴

در فلسفه و جامعه‌شناسی توافقی در مورد تعریف نظریه وجود ندارد (آزاد ارمکی، ۱۹۹۷: ۶). پارادایم‌های گوناگون با توجه به مبانی فلسفی اقدام به نظریه‌پردازی می‌کنند، نظریه مجموعه‌ای از سازه‌ها (مفاهیم)، تعاریف و گزاره‌های به هم مرتبط است که از طریق مشخص ساختن روابط بین متغیرها، با هدف تبیین و پیش‌بینی پدیده‌ها، دید نظام‌یافته‌ای از پدیده‌ها ارائه می‌کند (کرلینجر، ۱۹۹۸: ۲۹). نظریه کوشش عملی در راه جمع‌آوری شواهد و یافته‌های تجربی و برقراری همبستگی میان یافته‌ها و تبیین آنها از راه استواری می‌دانند (توسلی، ۱۹۹۷: ۲۴).

انقلاب اسلامی موجب تحول در ساختار معنایی و فلسفی نظام سیاسی و اجتماعی ایران شد و ضرورت نظریه‌پردازی و پاسخ به چالش‌های پیش‌رو انقلاب اسلامی بیش‌ازپیش مورد توجه رهبران انقلاب اسلامی و نظریه‌پردازان قرار گرفت. تبیین برنامه‌ای برای توسعه و پیشرفت سیاسی در دستور کار دولت‌های بعد از انقلاب اسلامی بود و اقدامات نیز در این زمینه صورت گرفت اما به دلیل وارداتی بودن، ناسازگاری با نظام معنایی و فلسفی انقلاب اسلامی از کارآمدی قابل قبولی برخوردار نشد، از این‌رو ضرورت مسأله‌شناسی و نظریه‌پردازی مورد توجه قرار گرفت.^۵

۱. پاسخ به نامه جمعی از دانش‌آموختگان و پژوهشگران ۱۳۸۱/۱۱/۱۶

۲. دیدار اساتید و دانشجویان دانشگاه‌های استان فارس ۱۳۸۷/۰۲/۱۴

۳. دیدار جمعی از اساتید دانشگاه‌ها با رهبر انقلاب ۱۳۹۰/۰۶/۰۲

۴. دیدار اعضای شورای عالی حوزه علمیه قم با رهبر انقلاب ۱۳۸۳/۰۱/۰۳

۵. مقاله پیشرفت سیاسی در اندیشه آیت‌الله خامنه‌ای در فصلنامه پژوهش‌های انقلاب اسلامی در شماره بهار ۱۴۰۰ منتشر شده است.

پیشرفت سیاسی از واژگان ابداعی آیت‌الله خامنه‌ای است. آیت‌الله خامنه‌ای الگوی مطلوب و آرمانی پیشرفت را برآمده الگوی اسلامی و ایرانی منتج از هدایت اسلام و سنت‌های ایرانی تعریف و دست‌یابی به الگوی پیشرفت را بر اساس فرهنگ، هویت، برنامه‌ریزی‌ها، اولویت‌ها، تقدم‌ها، برنامه‌ها، زمان‌بندی‌ها، سرمایه‌گذاری‌های دانسته است.^۲ پیشرفت سیاسی در نظام فکری آیت‌الله خامنه‌ای ملازم با آزادی اندیشه^۳؛ ساخت اجتماعی جامعه اسلامی مبتنی بر توحید^۴؛ جامعه امامت محور^۵؛ جامعه هدایت محور^۶؛ عدالت محوری^۷؛ جامعه‌ای فرهنگی^۸؛ معنویت‌گرایی^۹؛ اخلاق محوری^{۱۰}؛ اعتقاد به اصل جهاد و مبارزه^{۱۱}؛ پذیرش نقش و جایگاه مردم^{۱۲}؛ احترام به انسان‌ها^{۱۳}؛ تکامل‌گرایی^{۱۴}؛ ابزار بودن اقتصاد^{۱۵}؛ تخصص‌گرایی^{۱۶}؛ قانون‌گرا^{۱۷}؛ رفتار عالمانه در اداره جامعه اسلامی^{۱۸}؛ عدم تناقض در اندیشه و عمل^{۱۹}؛ مشروعیت الهی - مردمی، تأکید بر نقش تأسیسی، مشارکتی، نظارتی مردم در حکمرانی، برقراری عدالت و برابری متوازن، اثربخشی دولت، کیفی بودن قوانین و مقررات، حاکمیت قانون، مهار فساد، تعلیم و تزکیه الهی مردم، علم و تقوی، اقامه‌ی قسط، اجرای عدالت، تربیت ملت و پیشرفت مادی و معنوی ملت و به تکامل رساندن کشور^{۲۰}، روح انقلابی، روح ابتکار و نوآوری^{۲۱}، عشق به معنویت و ارتباط با خدا^{۲۲} نظام سیاسی

۱. بیانات در دیدار اساتید دانشگاه‌ها ۱۳۹۲/۰۵/۱۵

۲. همایش بیداری اسلامی، سالن سران، ۱۳۹۳، همراه با تلخیص و تشریح.

۳. بیانات در خطبه نماز جمعه، ۱۳۵۹/۱۱/۱۰ و در دیدار با نویسندگان نشریات دانشجویی ۱۳۷۷/۱۲/۴ و خطبه نماز جمعه ۱۳۶۰/۴/۵.

۴. بیانات در خطبه‌های نماز جمعه تهران، ۱۳۶۲/۶/۲۱ و بیانات در سخن امام رضا علیه‌السلام، ۱۳۶۱/۱/۳.

۵. بیانات در جمع فرماندهان لشکر ۲۷ محمد رسول‌الله، ۱۳۷۵/۳/۲۰.

۶. بیانات در کانون توحید پیرامون مسئله نبوت، ۱۳۶۵/۸/۱۰.

۷. جلسه پرسش و پاسخ در دانشگاه تهران، ۱۳۶۴/۹/۱۳ و در دیدار هیئت دولت ۱۳۷۲/۶/۳.

۸. بیانات در مراسم دیدار وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی، ۱۳۷۱/۹/۴.

۹. بیانات در دیدار پاسداران به مناسبت روز پاسدار ۱۳۸۱/۷/۱۷ و در خطبه نماز جمعه ۱۳۶۲/۶/۲۱.

۱۰. بیانات در خطبه‌های نماز جمعه تهران، ۱۳۶۳/۹/۹.

۱۱. پیام به حجاج بیت‌الله احرام، ۱۳۷۰/۳/۲۶.

۱۲. بیانات در خطبه‌های نماز جمعه تهران، ۱۳۶۲/۳/۲۷ و در خطبه نماز جمعه ۱۳۶۲/۵/۱۴.

۱۳. بیانات در خطبه‌های نماز جمعه تهران، ۱۳۶۱/۱۰/۱۰.

۱۴. مصاحبه با گروه ورزش و مردم تلویزیون، ۱۳۶۰/۱۲/۶ و در خطبه‌های نماز جمعه تهران، ۱۳۶۲/۸/۶.

۱۵. بیانات در خطبه‌های نماز جمعه تهران، ۱۳۶۶/۸/۱۵.

۱۶. سید علی خامنه‌ای؛ رسالت انقلابی نسل جوان روحانی؛ ص ۲۵.

۱۷. بیانات در رابطه با پرتوی از قرآن، ۱۳۶۲/۹/۲۵.

۱۸. بیانات در خطبه‌های نماز جمعه تهران، ۱۳۶۲/۸/۶.

۱۹. بیانات در دیدار عمومی، ۱۳۷۵/۷/۱۸.

۲۰. بیانات در دیدار اعضای مجلس خبرگان رهبری ۱۳۸۳/۰۶/۳۱.

۲۱. بیانات در مراسم نوزدهمین سالگرد رحلت امام خمینی ۱۳۸۷/۰۳/۱۴.

۲۲. بیانات در دیدار دانشگاهیان سمنان ۱۳۸۵/۰۸/۱۸.

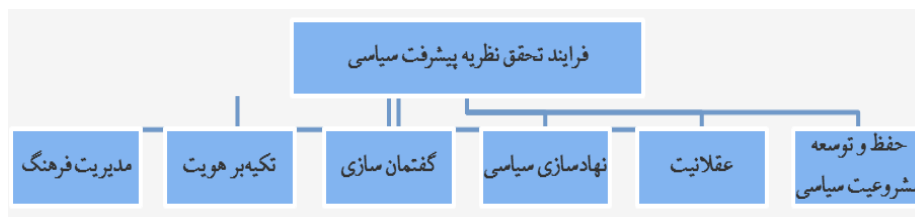
مبتنی بر قدرت، صلابت، تمکن مادی و معنوی، آزادی حقیقی از قید همه اسارت‌ها؛ نظامی با عزت و قدرت، ثروت، رفاه، مجاهدت فی سبیل الله^۲، سیورورت و تحول، عدم استحاله افراد است.^۳ در مجموع می‌توان نظریه پیشرفت سیاسی در نگاه آیت الله خامنه‌ای را این‌گونه تعریف نمود، نظریه پیشرفت سیاسی مبتنی بر مبانی فلسفی است که در شرایط سیاسی و اجتماعی قوام می‌یابد، نظریه پیشرفت سیاسی شامل مؤلفه‌هایی نظیر پاسخگویی و نظارت، عدالت محوری، شایسته‌سالاری، آزادی‌های سیاسی و اجتماعی و اعتقادی، معنویت و اخلاق محوری، جامعه تحول‌خواه، وجود احزاب و سازمان غیردولتی و نظام سیاسی کارآمد با هدف دستیابی به حیات طیبه است. در این مقاله تنها فرایند تحقق نظریه پیشرفت سیاسی مورد بررسی قرار گرفته است.

سؤال اصلی:

فرایند تحقق نظریه پیشرفت سیاسی در دیدگاه آیت‌الله خامنه‌ای چیست؟

فرضیه:

نظریه پیشرفت سیاسی ناظر بر اندیشه آیت‌الله خامنه‌ای در طول تحقق یک فرایند بلندمدت مبتنی بر تکیه بر مسأله هویت، مدیریت فرهنگ، حفظ و توسعه مشروعیت نظام سیاسی، تکیه بر عقلانیت، نهاد سازی و گفتمان سازی شکل می‌گیرد.

نمودار ۱: فرایند تحقق نظریه پیشرفت سیاسی

چارچوب مفهومی و روش تحقیق

تحقیقات کیفی، برخلاف پژوهش‌های کمی که مبتنی بر یک چارچوب نظری جهت نظریه‌آزمایی هستند، از چهارچوب مفهومی استفاده می‌کنند. چهارچوب مفهومی مجموعه مفاهیم به هم مرتبطی را شامل می‌شود که بر مفاهیم عمده مورد مطالعه تمرکز دارد و آنها را در قالب یک نظام منسجم و مرتبط معنایی به همدیگر پیوند می‌دهد. روش تحلیل مضمون (Thematic Analysis) روشی برای شناخت، تحلیل و گزارش الگوهای موجود در داده‌های کیفی است. این روش، فرایندی برای تحلیل داده‌های متنی است و

۱. بیانات در خطبه‌های نماز جمعه تهران، ۱۳۶۵/۲/۲۶.

۲. بیانات در دیدار پاسداران به مناسبت روز پاسدار، ۱۳۸۱/۷/۱۷.

۳. بیانات در دیدار با اعضای شورای مرکزی و مسئولان کمیته امداد امام خمینی رحم الله.

داده‌های پراکنده و متنوع را به داده‌هایی غنی و تفصیلی تبدیل می‌کند. روش تحلیل مضمون روشی برای شناخت، تحلیل و گزارش الگوهای موجود در داده‌های کیفی است. این روش، فرایندی برای تحلیل داده‌های متنی است و داده‌های پراکنده و متنوع را به داده‌هایی غنی و تفصیلی تبدیل می‌کند (درخشه و همکاران، ۲۰۱۵: ۵۲).

تحلیل مضمون، به چارچوبی نظری - که از قبل وجود داشته باشد- وابسته نیست و از آن می‌توان در چارچوب‌های نظری متفاوت و برای امور مختلف، استفاده کرد. همچنین تحلیل مضمون، روشی است که هم برای بیان واقعیت و هم برای تبیین آن به کار می‌رود (همان: ۱۵۳). تحلیل مضمون فرایندی است که در اکثر روش‌های کیفی به کار رود. و برای دیدن متن، برداشت و درک مناسب از اطلاعات ظاهراً نامرتب، تحلیل اطلاعات کیفی، مشاهده نظام‌مند شخص، تعامل، گروه، موقعیت، سازمان و یا فرهنگ، تبدیل داده‌های کیفی به داده‌های کمی به کار می‌رود (شیخزاده، ۲۰۱۱: ۱۵۳).

در تحلیل مضمون، واحد تحلیل، بیشتر از یک کلمه یا اصطلاح است و به بافت داده‌ها و نکات ظریف آن‌ها، بیشتر توجه می‌شود. همچنین، تحلیل مضمون از شمارش کلمات و عبارات آشکار، فراتر می‌رود و بر شناخت و توضیح ایده‌های صریح و ضمنی تمرکز می‌کند. سپس، از کدهای مضامین اصلی برای تحلیل عمیق‌تر داده‌ها استفاده می‌شود، روش تحلیل مضمون به چند شیوه، قالب مضامین^۱، ماتریس مضامین^۲، شبکه‌ی مضامین (آتریده^۳، ۲۰۰۱: ۳۰۶) تحلیل مقایسه‌ای^۴ تقسیم می‌شود (شیخزاده، ۱۳۹۰: ۱۵۹).

تحلیل شبکه‌ی مضمونی را می‌توان به سه بخش تجزیه‌ی متن، اکتشاف متن و یکپارچه کردن اکتشافها تقسیم نمود (آتریده، ۲۰۰۱: ۳۹۰). این مراحل شامل الف: تحویل یا خردکردن متن، کدگذاری و تهیه یک چارچوب کدگذاری تجزیه متن به پاره‌گفتارها با استفاده از چارچوب کدگذاری، دوم: شناخت مضامین، انتزاع مضامین از پاره‌گفتارها تصحیح مضامین، سوم: ساختن شبکه‌های مضمونی منظم کردن مضامین یافتن مضامین پایه‌ای بازآرایی مضامین پایه‌ای برای یافتن مضامین سازمان‌دهنده استخراج مضمون (مضامین) فراگیر ترسیم شبکه(های) مضمونی بازبینی و تصحیح شبکه(های) مضمونی، چهارم توصیف و کشف شبکه‌های مضمونی توصیف شبکه اکتشاف شبکه، پنجم: خلاصه کردن شبکه‌های مضمونی، یکپارچه سازی اکتشافها گام ششم: توصیف الگوها می‌شود (شیخزاده، ۲۰۱۱: ۱۶۹).

فرایند تحقق نظریه پیشرفت سیاسی از دیدگاه آیت‌الله خامنه‌ای

فرآیند به مجموعه‌ای از اعمال ساختاریافته و مرتبط ایجادکننده یک پدیده گفته می‌شود. فرآیند به مجموعه‌ی فعالیت‌های به هم پیوسته‌ای اطلاق می‌شود که برای ایجاد یک یا چند تغییر تعریف شده،

1. Template Analysis
2. Thematic Matrix
3. Attride
4. Comparative Analysis

طراحی و پیاده شده است و هر فرآیند با یک فعالیت مشخص آغاز و با یک فعالیت مشخص نیز پایان می‌یابد، جهت تبیین فرایند تحقق نظریه پیشرفت سیاسی در اندیشه آیت‌الله خامنه‌ای چند مؤلفه **تکیه بر مسأله هویت، مدیریت فرهنگ، حفظ و توسعه مشروعیت نظام سیاسی، تکیه بر عقلانیت، نهاد سازی و گفتمان سازی شناسایی و تبیین** گردید.

مسأله هویت و تحقق پیشرفت سیاسی

در مسأله پیشرفت هویت باید مورد توجه جدی قرار گیرد، یکی از کار ویژه‌های ضروری که تأثیر زیادی بر مسأله پیشرفت سیاسی می‌گذارد مسأله هویت است، هویت الگوی رفتاری پیش‌بینی‌پذیری را تضمین و چند کار ویژه ضروری دارد، به خودتان و دیگران می‌گوید که شما کیستید و به شما می‌گوید که دیگران کیست‌اند. هویت دلالت بر مجموعه‌ای خاصی از منافع یا ترجیحات در ارتباط با گزینه‌های اقدام در حوزه‌هایی خاص و در ارتباط با کنش‌گرانی خاص دارند (لینکیتر، ۲۰۰۷: ۴۵۶-۴۵۹). در شکل‌گیری هویت‌ها ساختار هنجاری و معنوی دارای اهمیت است (قوام، ۲۰۰۸: ۲۲۳).

جدول ۱: تحلیل مضمون جایگاه هویت در پیشرفت سیاسی

مضامین فراگیر	مضامین سازمان دهنده	مضامین پایه‌ای
مفهوم هویت ملی	معنا و	هویت ملی مجموعه‌ای از فرهنگ‌ها، باورها، خواست، آرزوها و رفتارها است ^۱
		فرهنگ و ارزش‌های فرهنگی جزئی از هویت ملی است ^۲
		هویت ملی زیربنای فکری مستحکم است ^۳
		هویت ملی با شاخص‌هایی همچون عقاید، اخلاق، آداب، رفتارهای فردی و اجتماعی و خَلقیات ملی قابل تشخیص است ^۴
نقش هویت و پیشرفت	اضمحلال هویت به از بین رفتن هرگونه برنامه پیشرفت می‌انجامد ^۵	هویت ملی سبب پیشرفت کشور می‌شود ^۶
		هرگونه تحوّل باید بر اساس عناصر اصلی هویت ملی قرارداد شود که آرمان‌های اساسی و اصولی مهم‌ترین آن‌هاست ^۱

۱. بیانات در دیدار دانشگاهیان سمنان ۱۳۸۵/۰۸/۱۸

۲. بیانات در دیدار اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی ۱۳۹۲/۰۹/۱۹

۳. بیانات در ارتباط تصویری با مردم آذربایجان شرقی ۱۳۹۹/۱۱/۲۹

۴. دیدار اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی با رهبر انقلاب ۱۳۹۰/۰۲/۲۳

۵. بیانات در مراسم شب خاطره دفاع مقدس ۱۳۹۶/۰۳/۰۳

۶. بیانات در مراسم شب خاطره دفاع مقدس ۱۳۹۶/۰۳/۰۳

سیاسی	هرج و مرج رفتاری، سیاسی، ساختارشکنی، پوچ‌گرایی و فراموشی هویت ملی و تخریب داشته‌های مفید ناشی از بی‌هویتی است ^۲
	هویت ملی زیربنای پیشرفت یک کشور است ^۳
	ملیت یک هویت جمعی است که با برخورداری از آن، هر کشور می‌تواند از همه امکانات خود برای پیشرفت و موفقیت استفاده کند ^۴
	پیشرفتی که با باختن هویت مستقل ملی همراه باشد و انسان خودش را از دست بدهد، پیشرفت نیست ^۵
هویت و کارکردهای آن	هویت چند کارکرد ویژه در تحقق پیشرفت سیاسی ایفا می‌نماید ^۶
	هویت شکل‌دهنده به منافع ملی است ^۷
	هویت به مقاومت جامعه به تحولات اطراف می‌پردازد ^۸
هویت و انقلاب اسلامی	در طول دو سده گذشته در اثر ورود به تجدد هویت ایرانی - اسلامی زایل شد و دشمنان در پی سلب هویت ملت بودند ^۹
	انقلاب اسلامی جامعه‌ی ایران را به جامعه با هویت تبدیل کرد ^{۱۰}
	انقلاب اسلامی منتج به ترکیب هویت ایرانی و اسلامی شد، مسلمانی ما نه تنها با ایرانی بودن ما در تضاد نیست، بلکه مکمل یکدیگر و منطبق بر هم است ^{۱۱}
	انقلاب اسلامی پاسخی به تلاش برای بقای هویت خود بود ^{۱۲}
هویت و مردم	برای تحقق پیشرفت سیاسی در جامعه باید توجه و تمرکز بر مردم بوده و مردم احساس با هویت بودن نمایند ^{۱۳}
	مردم نباید احساس بی‌مسئولیتی کنند ^{۱۴}

۱. بیانات در دیدار دانشگاهیان سمنان ۱۳۸۵/۰۸/۱۸

۲. بیانات در دیدار دانشگاهیان سمنان ۱۳۸۵/۰۸/۱

۳. بیانات در دیدار جمعی از شاعران و اهالی فرهنگ و ادب ۱۳۹۸/۰۲/۳۰

۴. بیانات در دیدار جوانان استان اصفهان ۱۳۸۰/۰۸/۱۲

۵. بیانات در دیدار دانشگاهیان سمنان ۱۳۸۵/۰۸/۱۸

۶. بیانات در دیدار مسئولان نظام ۱۳۹۶/۰۲/۲۲

۷. بیانات در دیدار مسئولان نظام ۱۳۹۶/۰۳/۲۲

۸. بیانات در دیدار جمعی از استادان، نخچیان و پژوهشگران دانشگاه‌ها ۱۳۹۷/۰۲/۲۰

۹. بیانات در دیدار مردم کازرون ۱۳۸۷/۰۲/۱۶

۱۰. بیانات در مراسم بیست و هشتمین سالروز رحلت حضرت امام خمینی ۱۳۹۶/۰۳/۱۴

۱۱. بیانات در دانشگاه افسری نیروی زمینی ارتش ۱۳۷۰/۰۸/۰۸

۱۲. بیانات در مراسم سی‌امین سالگرد رحلت امام خمینی ۱۳۹۸/۰۳/۱۴

۱۳. بیانات در دیدار مسئولان سازمان صدا و سیما ۱۳۸۱/۱۱/۱۵

۱۴. بیانات در دیدار مسئولان سازمان صدا و سیما ۱۳۸۱/۱۱/۱۵

		مردم در قبال قضایای جامعه همه مسؤولیت دارند ^۱
چگونگی تحقق جامعه با هویت		جامعه در صورتی هویت می‌یابد که محتوای تعلیم و تربیت به روزآمد شود.
		ساختن و تدوین برنامه درس ملی مبتنی بر پیشرفت باید مورد توجه قرار گیرد.
		فلسفه تعلیم و تربیت اسلامی و متناسب با نیازهای کشور و انطباق محتوای آن با پیشرفت‌های علمی و فناوری و اهتمام به تقویت فرهنگ و هویت اسلامی - ایرانی را مورد توجه قرار داده است.

در فرایند تحقق پیشرفت سیاسی ناظر بر اندیشه آیت‌الله خامنه‌ای هویت یک مسأله مهم و اساسی است که به فراخور شرایط زمانی و مکانی در مورد آن صحبت کرده است، آیت‌الله خامنه‌ای هویت ملی را مجموعه‌ای از فرهنگ‌ها، باورها، خواست، آرزوها و رفتارها، فرهنگ و ارزش‌های فرهنگی، زیربنای فکری مستحکم تعریف کرده است که می‌توان آن را با استفاده از شاخص‌هایی همچون عقاید، اخلاق، آداب، رفتارهای فردی و اجتماعی و خلقیات ملی تشخیص داد، آیت‌الله خامنه‌ای معتقد است ملتی که خواهان پیشرفت سیاسی است باید برای حفظ هویت خود تلاش نماید زیرا ملتی که هویت خودش را گم کرده راحت از بین می‌رود، هرج‌ومرج رفتاری، سیاسی، ساختارشکنی، پوچ‌گرایی و فراموشی هویت ملی و تخریب داشته‌های مفید موجب اضمحلال هویت و در نتیجه از بین رفتن هرگونه برنامه پیشرفت می‌شود. آیت‌الله خامنه‌ای یکی از پایه‌های تقویت پیشرفت کشور را تقویت هویت ملی دانسته و معتقد است تحوّل باید بر ملاحظه‌ی عناصر اصلی هویت ملی قرار داده شود که آرمان‌های اساسی و اصولی مهم‌ترین آن‌هاست. پیشرفتی که با باختن هویت مستقل ملی همراه باشد و انسان خودش را از دست بدهد، پیشرفت نیست. هر کشور می‌تواند از همه امکانات خود برای پیشرفت و موفقیت استفاده کند.

هویت چند کارکرد ویژه در تحقق پیشرفت سیاسی ایفا می‌نماید، هویت شکل‌دهنده به منافع ملی است و منجر به مقاومت جامعه به تحولات اطراف می‌شود، در طول دو سده گذشته در اثر ورود به تجدد هویت ایرانی - اسلامی زایل شد و دشمنان در پی سلب هویت ملت بودند، اما انقلاب اسلامی پاسخی به تلاش برای بقای هویت خود بود؛ انقلاب اسلامی جامعه‌ی ایران را به جامعه با هویت تبدیل کرد، انقلاب اسلامی منتج به ترکیب هویت ایرانی و اسلامی شد، مسلمانی ما نه تنها با ایرانی بودن ما در تضاد نیست، بلکه مکمل یکدیگر و منطبق بر هم است.

برای تحقق پیشرفت سیاسی در جامعه باید توجه و تمرکز بر مردم بوده و مردم احساس با هویت بودن نمایند، مردم نباید احساس بی‌مسئولیتی کنند. خیلی مهم است که این روحیه در همه‌ی مردم به وجود آید که مسؤولند، در قبال قضایای جامعه همه مسؤولیت دارند و برای پیشبرد جامعه و گذراندن آن از پیچ‌های خطرناک و پرتگاه‌های دشوار، هر کاری که می‌توانند، باید انجام دهند، آیت‌الله خامنه‌ای معتقد است در

۱. بیانات در دیدار مسئولان سازمان صدا و سیما ۱۳۸۱/۱۱/۱۵

صورتی جامعه هویت می‌یابد که به روزآمد ساختن محتوای تعلیم و تربیت و تدوین برنامه درس ملی مبتنی بر فلسفه تعلیم و تربیت اسلامی و متناسب با نیازهای کشور و انطباق محتوای آن با پیشرفت‌های علمی و فناوری و اهتمام به تقویت فرهنگ و هویت اسلامی - ایرانی را مورد توجه قرار داده است. آیت‌الله خامنه‌ای یکی از پایه‌های تقویت پیشرفت کشور را تقویت هویت ملی دانسته و معتقد است تحول باید بر ملاحظه‌ی عناصر اصلی هویت ملی قرار داده شود که آرمان‌های اساسی و اصولی مهم‌ترین آن‌هاست. پیشرفتی که با باختن هویت مستقل ملی همراه باشد و انسان خودش را از دست بدهد، پیشرفت نیست. ملیت یک هویت جمعی است که با برخورداری از آن، هر کشور می‌تواند از همه امکانات خود برای پیشرفت و موفقیت استفاده کند.

برای تحقق پیشرفت سیاسی در جامعه باید توجه و تمرکز بر مردم بوده و مردم احساس با هویت بودن نمایند، مردم نباید احساس بی‌مسئولیتی کنند. خیلی مهم است که این روحیه در همه‌ی مردم به‌وجود آید که مسؤولند، در قبال قضایای جامعه همه مسؤولیت دارند و برای پیشبرد جامعه و گذراندن آن از پیچ‌های خطرناک و پرتگاه‌های دشوار، هر کاری که می‌توانند، باید انجام دهند. آیت‌الله خامنه‌ای معتقد است در صورتی جامعه هویت می‌یابد که به روزآمد ساختن محتوای تعلیم و تربیت و تدوین برنامه درس ملی مبتنی بر فلسفه تعلیم و تربیت اسلامی و متناسب با نیازهای کشور و انطباق محتوای آن با پیشرفت‌های علمی و فناوری و اهتمام به تقویت فرهنگ و هویت اسلامی - ایرانی را مورد توجه قرار داده است.

حفظ و توسعه مشروعیت سیاسی برای تحقق نظریه پیشرفت سیاسی

یکی از مسائلی که مبنا شکل‌گیری، ثبات و پیشرفت یک کشور محسوب می‌گردد، مسأله مشروعیت است، حکومت و نظامی که از مشروعیت برخوردار باشد، از سلطه مشروع برخوردار خواهد بود. بر اساس آن می‌تواند در قبال فرد اعمال قدرت بکند و متقابلاً افراد از فرامین و دستوراتش اطاعت می‌کنند. مشروعیت به وجود اشتراک اعتقادات و ارزش‌ها بین حکام و مردم پرداخته و دولتی مشروع است که نظام فکری آنان هماهنگ با نظام فکری خودشان باشد؛ مشروعیت به سنخیت بین ارزش‌های مردم و حکام است (زیباکلام، ۲۰۰۰: ۸۷). و بر سه نوع سنخیت بین عقاید و پایگاه ایدئولوژیک یک رژیم با مردم را ترسیم می‌کند ۱- منفعتی - سنتی؛ ۲- مبتنی بر یک قانون موضوعه؛ ۳- مبتنی بر یک اقتدار ماورائی باشد که به اقتدار کاریزما یا فرهمندی معروف است (فروند، ۱۹۹۹: ۲۴).

استقرار سیاسی رژیم‌ها اساساً معلول وجود یکسری عقاید و ارزش‌های مشترک بین دولت و مردم است؛ بنابراین آنچه موجب بقاء، دوام و استقرار رژیم‌های سیاسی می‌شود، وجه مشترک ذهنی میان حکومت‌کنندگان و حکومت‌شوندگان است. به عبارت دیگر پایه انسجام رژیم نه در درون دستگاه قهریه و نه در درون نظام اقتصادی بلکه در درون محتوای اذهان مردم است (بشیریه، ۲۰۰۶: ۱۱۶).

جدول ۲: تحلیل مضمون مشروعیت و پیشرفت سیاسی

مضامین مضامین مضامین پایه‌ای	مضامین سازمان دهنده	مضامین پایه‌ای
مضامین فراگیر	مشروعیت مبنایی	مشروعیت متکی بر ولایت الهی، پابندی بر احکام الهی است ^۱
		مشروعیت بر اساس تقوا و عدالت است ^۲
		مشروعیت بر اساس قانون و ملت است ^۳
		مشروعیت با تکیه بر مردم، شجاعت، تدبیر و اعتمادبه‌نفس، مقاومت در مقابل هیاهوی دشمن است ^۴
		نظام سیاسی باید برای حفظ دین و فرهنگ مردم، بدون هراس از جوسازی‌ها با استفاده از شیوه‌های لازم به وظایف خود عمل نماید ^۵
	مشروعیت کارکردی	قانون اساسی برای رهبر، رئیس‌جمهور، نماینده‌ی مجلس و برای وزیر شریعی قائل شده و این شرایط مشروعیت همه‌ی مسئولان کشور را به کارآمدی آنان در انجام دادن وظایف قانونی گره زده است ^۶
		مشروعیت مبتنی بر انجام‌وظیفه، کارایی‌ها و کارآمدی مسئولان است ^۷
		عدم کارآمدی موجب زایل شدن مشروعیت است ^۸

نوع نگاه آیت‌الله خامنه‌ای به مشروعیت نظام سیاسی ناظر به پیشرفت سیاسی مبنایی و کارکردی است. در رویکرد مبنایی مشروعیت متکی بر ولایت الهی، پابندی بر احکام الهی، تقوا و عدالت، قانون و ملت، تکیه بر مردم، شجاعت، تدبیر و اعتمادبه‌نفس، مقاومت در مقابل هیاهوی دشمن است در نتیجه نظام سیاسی باید برای حفظ دین و فرهنگ مردم، بدون هراس از جوسازی‌ها با استفاده از شیوه‌های لازم به وظایف خود عمل نماید.

در دیدگاه کارکردی مشروعیت ناظر به پیشرفت سیاسی مبتنی بر انجام وظیفه، کارایی‌ها و کارآمدی مسئولان مبتنی بر ضوابط و قوانین متخذه از شرع و قانون اساسی است، آیت‌الله خامنه‌ای عدم کارآمدی را موجب زایل شدن مشروعیت دانسته است، قانون اساسی برای رهبر، رئیس‌جمهور، نماینده‌ی مجلس و برای وزیر شریعی قائل شده و این شرایط مشروعیت همه‌ی مسئولان کشور را به کارآمدی آنان در انجام

۱. بیانات در مراسم هفدهمین سالگرد رحلت امام خمینی ۱۳۸۵/۰۳/۱۴

۲. دیدار جوانان و دانشجویان قزوین با رهبر انقلاب ۱۳۸۲/۰۹/۲۶

۳. بیانات در دیدار دانشجویان دانشگاه شهید بهشتی ۱۳۸۲/۰۲/۲۲

۴. دیدار مردم پاکدشت و محلات با رهبر انقلاب ۱۳۸۳/۱۱/۱۰

۵. دیدار اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی با رهبر انقلاب ۱۳۷۹/۰۹/۱۹

۶. دیدار اعضای مجلس خبرگان با رهبر انقلاب ۱۳۸۳/۰۶/۳۱

۷. دیدار اعضای مجلس خبرگان با رهبر انقلاب ۱۳۸۳/۰۶/۳۱

۸. دیدار اعضای مجلس خبرگان با رهبر انقلاب ۱۳۸۳/۰۶/۳۱

دادن وظایف قانونی گره زده است. در صورت حفظ و توسعه مشروعیت است که حکومت می‌تواند به پیشرفت سیاسی دست یابد، دشمنی با نظام در عرصه‌های نظامی، امنیتی و فرهنگی، متزلزل کردن پایه‌های اصلی نظام و زیر سؤال بردن مشروعیت توطئه، خیانت و براندازی است.

جایگاه عقلانیت و پیشرفت سیاسی

عقلانیت از مفاهیم مهم و اثرگذار در ادبیات پیشرفت سیاسی است، عقلانیت کار استدلالی و استنتاج نظری را انجام می‌دهد و مقابل آن را قوه واهمه می‌داند (اردبیلی، ۲۰۰۶: ۳۴۱). بی‌شک تا شناخت حسی که شناخت جزئی است به مرتبه شناخت عقلی که شناخت کلیات و مفاهیم کلی است دست یابد مفید نخواهد بود (بهشتی، ۲۰۰۵: ۳۶۲). عقلانی‌شدن حاصل اندیشیدن به نحو پیگیر درباره‌ی یک نظام معنایی یا مضامین ارزشی معین، تعریف می‌کند، اندیشیدن به نحو پیگیر درباره‌ی معنا یعنی هم برگشت به اصول پایه‌ای و هم جلو رفتن تا دورترین استلزامات یک نظام معنایی و در دو بعد اخلاق و فرهنگ و ساختارهای قدرت تبیین می‌نماید (هابرماس، ۲۰۰۴: ۱۶۶-۱۹۲). عقلانیت در دنیای مدرن به سه دسته عقلانیت ابزاری که در حل و فصل مسائل فنی و ساختن وسایل کارآمد، عقلانیت انتخاب که در گزینش همساز میان گزینه‌های گوناگون و عقلانیت هنجاری که در حل و فصل وظایف اخلاقی- عملی منطبق با یک اخلاق متکی به اصول کاربرد دارد (همان: ۱۹۱). لالاند بین عقل مکون به معنای عقل بر سازنده یا کنشگر یا فاعل و یا عقل مکون یا عقل برساخته یا متعارف تمایز قائل است (جابری، ۲۰۱۱: ۳۱). عقلانیت در انقلاب اسلامی در جایگاه عقل مکون (برساخته) به نظمی از معرفت و دانش ناظر است که متناسب و متقارن با محیط فرهنگی و اجتماعی است (اسماعیلی، ۲۰۱۶: ۸۶). مبنای عقلانیت در قاعده‌مندی رفتار و شخصیت و سپس افکار و گرایش‌های فکری است، عقلانیت به بهره‌برداری از فکر و علم در انجام هر کاری است، عقلانیت سیاسی منتج به پیشرفت سیاسی زمانی نهادینه می‌گردد، که افکار و رفتار شهروندان و دولت‌مردان مبتنی بر علم، مطالعه و نفعی جمعی باشد (سریع القلم، ۲۰۰۷: ۲۳-۲۴). عقلانیت می‌تواند یا خود بنیاد و تنها محصول اندیشه آدمیان باشند یا عقلانیت هدایت‌شده، البته از خود بنیادی تمام‌عیار تا هدایت‌شدگی، طیف گسترده‌ای را می‌توان شاهد بود که در این میان، ظرفیت هدایت‌پذیری عقلانیت‌ها و اراده معطوف به هدایت طلبی در آنها متفاوت است (نعیمیان، ۲۰۰۳: ۱۶).

جدول ۳: تحلیل مضمون عقلانیت و پیشرفت سیاسی

مضامین سازمان دهنده	مضامین سازمان دهنده	مضامین پایه‌ای
مضامین فراگیر	معنا و مفهوم عقلانیت	عقلانیت به معنای استخراج نیروی خرد انسانی و حاکم قراردادن آن است ^۱
		عقلانیت یکی از منابع دین در استنباط احکام و دستورات الهی و در کنار کتاب، سنت است ^۲
		عقلانیت کاربرد بسیار وسیعی برای بر تفکرات و اعمال انسان دارد ^۳
		عقلانیت ابزاری برای فهم و تشخیص اهداف است ^۴
		عقلانیت به معنای به کار گرفتن خرد و تدبیر و فکر و محاسبات است ^۵
	نقش عقلانیت در پیشرفت سیاسی	عقلانیت قوه‌ی تدبیرگر و استدلال کننده است ^۶
		اصول اعتقادات با عقل به دست می آید ^۷
		عقلانیت حلال مشکلات است ^۸
		عقلانیت سوق دهنده به دین و عبودیت و مانع از اعمال سفیهانه و جهالت آمیز و دل دادن به دنیا است ^۹
		احیای عقلانیت در جامعه ثمره‌ی انقلاب اسلامی است ^{۱۰}
عقلانیت و انقلاب اسلامی	عقلانیت پایه‌های اصلی جامعه‌ی اسلامی و در عرض ایمان، مجاهدت و عزت است ^{۱۱}	
	انقلاب اسلامی انقلابی عقلایی است ^{۱۲} که دارای تجربه‌های مفید ارزشمندی است ^{۱۳}	
	عقلانیت انقلاب اسلامی نشأت گرفته از متن دین است. ^{۱۴}	
	غایت انقلاب اسلامی یعنی تمدن اسلامی مبتنی بر عقلانیت است ^{۱۵}	

۱. بیانات ۱۳۸۸/۴/۲۹

۲. بیانات در ۱۳۷۰/۰۶/۳۰

۳. بیانات ۱۳۸۸/۴/۲۹

۴. بیانات ۱۳۸۳/۵/۲۵

۵. در بیست و دومین سالگرد امام خمینی (رحمه‌الله) ۱۳۹۰/۰۳/۱۴

۶. بیانات در ۱۳۸۸/۰۴/۲۹

۷. بیانات ۱۳۸۳/۷/۵

۸. بیانات ۱۳۸۸/۴/۲۹

۹. بیانات ۱۳۸۸/۴/۲۹

۱۰. در دیدار دانشجویان ۱۳۹۳/۰۵/۰۱

۱۱. در دیدار مسئولان نظام در روز عید میعت ۱۳۹۰/۰۴/۰۹

۱۲. بیانات اسلامی در دیدار با تشکل‌های دانشجویی ۹۵/۳/۱۲

۱۳. بیانات در دیدار با تشکل‌های دانشجویی ۹۵/۳/۱۲

۱۴. بیانات ۱۳۸۰/۱۱/۲۰

۱۵. بیانات ۱۳۸۰/۱۱/۲۰

	دینی بودن انقلاب اسلامی نه تنها مانعی بر حرکت عقلانی این نهضت تلقی نمی‌شود بلکه موجبات تعدیل و جلوگیری از غلبه احساس و عاطفه بر روند انقلاب به شمار می‌رود ^۱
	عقلانیت در جامعه سبب قدرت تحلیل بالا و صحیح، قدرت شناخت دشمن و تحلیل مسائل منطقه می‌شود ^۲
	عقلانیت در کنار نوگرایی و سماحت اسلامی قرار دارد ^۳
	اگر عقلانیت در کنار سایر عوامل حضور نداشته باشد، آنها نیز به انحراف کشیده می‌شوند ^۴
	عقلانیت مهم‌ترین ابزار در پیشرفت است ^۵
	نقشه و کار اصلی حضرت امام(ره)، بنای یک نظم مدنی - سیاسی بر اساس عقلانیت اسلامی بوده است ^۶
	مردم‌سالاری، تدوین قانون اساسی، برگزاری رفراندوم قانون اساسی از مظاهر عقلانیت انقلاب اسلامی است ^۷

آیت‌الله خامنه‌ای، عقلانیت را به معنای استخراج نیروی خرد انسانی و حاکم قراردادن و کاربرد بسیار وسیعی برای بر تفکرات و اعمال انسان در فهم و تشخیص اهداف و ابزارها قائل، به کار گرفتن خرد و تدبیر و فکر و محاسبات و قوه‌ی ادراک در انسان در کنار قوای حسی و قلبی فکر و خرد و قوه‌ی تدبیرگر و استدلال کننده موازین عقلی و ضابطه‌های صحیح فهم و تفکر و یکی از منابع دین و استنباط احکام و دستورات الهی و در کنار کتاب، سنت و اجماع به کار رفته است.

عقلانیت ناظر به فرایند تحقق پیشرفت سیاسی در اندیشه آیت‌الله خامنه‌ای برآمده از آموزه‌های فلسفی، عرفانی، فقهی، کلامی و بنیادهای هویتی اسلامی - ایرانی شکل گرفته و این نوع عقلانیت خود نظام دانایی به وجود آورده است. آیت‌الله خامنه‌ای به عقلانیت رویکردی مبنایی و به‌عنوان یکی از ابزار معرفتی به آن توجه ویژه دارد، در پیشرفت سیاسی وفاداری به کتاب و سنت با عقلانیت توأم است. به بیان دیگر، عقل در کنار کتاب و سنت به‌عنوان حجت دریافتن سبک و شیوه در اسلام یکی از منابع حجت برای یافتن اصول و فروع زندگی دینی لحاظ شده است دینی، عقل است؛ اصول اعتقادات را با عقل بایستی به‌دست آورد. آیت‌الله خامنه‌ای یکی از اهداف اصلی رسالت نبوی را برشوراندن عقلانیت و

۱. بیانات ۱۳۸۰/۱۱/۲۰

۲. در بیست و دومین سالگرد امام خمینی (رحمه‌الله) ۱۳۹۰/۰۳/۱۴

۳. خطبه‌های نماز جمعه تهران ۱۳۹۰/۱۱/۱۴

۴. بیانات، ۱۳۸۸/۶/۱۶

۵. آیت الله خامنه‌ای، ۱۳۹۰/۳/۱۴

۶. آیت الله خامنه‌ای، ۱۳۹۰/۳/۱۴

۷. آیت الله خامنه‌ای، ۱۳۹۰/۳/۱۴

قدرت تفکر در میان مردم و آن را حلال مشکلات و سوق‌دهنده به دین و عبودیت و مانع از اعمال سفیهانه و جهالت آمیز و دل دادن به دنیا دانسته است، تقویت نیروی عقل و خرد در جامعه باید مورد توجه جدی قرار گیرد.

آیت‌الله خامنه‌ای احیای عقلانیت در جامعه را ثمره‌ی انقلاب اسلامی و آن را از پایه‌های اصلی جامعه‌ی اسلامی و در عرض ایمان، مجاهدت و عزت قرار داده و انقلاب اسلامی را انقلابی عقلایی دانسته که دارای تجربه‌های مفید ارزشمندی است، عقلانیت انقلاب اسلامی را نشأت گرفته از متن دین و غایت انقلاب اسلامی یعنی تمدن اسلامی را مبتنی بر عقلانیت دانسته است، پیوند میان عقلانیت و عقل کلی الهی و حقایق وحیانی، مفهوم عقلانیت دینی را تبیین می‌کند، دینی بودن انقلاب اسلامی نه تنها مانعی بر حرکت عقلانی این نهضت تلقی نمی‌شود بلکه موجبات تعدیل و جلوگیری از غلبه احساس و عاطفه بر روند انقلاب به شمار می‌رود.

آیت‌الله خامنه‌ای در میان عوامل مؤثر در فرایند تحقق پیشرفت سیاسی، نقش برجسته و ممتاز و درجه اولی برای عقلانیت قائل است، عقلانیت در کنار نوگرایی و سماحت اسلامی قرار می‌گیرد، عقلانیت در جامعه سبب قدرت تحلیل بالا و صحیح، قدرت شناخت دشمن و تحلیل مسائل منطقه می‌شود، اگر عقلانیت در کنار سایر عوامل حضور نداشته باشد، آنها نیز به انحراف کشیده می‌شوند، در این فرایند عقلانیت از مهم‌ترین ابزار است، همان‌گونه که نقشه و کار اصلی حضرت امام(ره)، بنای یک نظم مدنی-سیاسی بر اساس عقلانیت اسلامی بوده است، آیت‌الله خامنه‌ای انتخاب مردم‌سالاری به‌عنوان شیوه اداره حکومت، تدوین قانون اساسی توسط خبرگان منتخب ملت و سپس برگزاری رفراندوم قانون اساسی و در نهایت، سرسختی و عدم انعطاف امام در مقابله با دشمن مهاجم را از مظاهر عقلانیت امام خمینی و انقلاب اسلامی دانسته است در فرایند تحقق نظریه پیشرفت سیاسی عقلانیت سبب اعتدال در انجام امور می‌شود که مانع از وجود حرکت‌های احساسی، بی‌برنامگی و... می‌شود، راه‌دست یابی به پیشرفت سیاسی را هموار می‌کند.

مدیریت فرهنگ و فرایند تحقق پیشرفت

مدیریت فرهنگ از دو مؤلفه مدیریت و فرهنگ تشکیل شده است، مدیریت عملی آگاهانه و مستمر (اعرابی، ۲۰۰۷: ۵) و فرایند انجام کارها به‌طور اثربخش و کارآمد است (پی، ۲۰۰۷: ۱۹). مدیریت علت موفقیت و شکست نهادها است (دراکر^۱، ۱۹۶۴: ۳۵۴)، مدیریت مهم‌ترین رکن توسعه و پیشرفت است (رحمانی و نصرآبادی، ۱۹۹۹: ۲۳). آیت‌الله خامنه‌ای مدیریت را به معنای حرکتی جهادی، علمی، پر قدرت، با برنامه و مجاهدانه^۲ با نیت الهی و مبتنی بر علم و درایت تعریف می‌کند^۳. آیت‌الله خامنه‌ای فرهنگ را

1. Dracker

۲. بیانات در جلسه تبیین سیاست‌های اقتصاد مقاومتی ۱۳۹۲/۱۲/۲۰

۳. دیدار شهردار و اعضای شورای اسلامی شهر تهران با رهبر انقلاب ۲۳/۱۰/۳۹۲

به معنای هوایی دانسته که آن را تنفس^۱ و سبب قوی شدن ملت می‌شود^۲ فرهنگ به معنای باورهای مردم، ایمان مردم، عادات مردم، الهام‌بخش^۳، جوهر دین و انقلاب^۴، هویت و شاکله‌ی معنوی یک ملت^۵، منشأ عمده تحولات، عاملی که یک ملت را به رکود و خمودی، یا تحرک و ایستادگی، یا صبر و حوصله، یا پرخاشگری و بی‌حوصلگی وامی‌دارد^۶.

نوع نگاه نظریه‌پردازان توسعه و پیشرفت به فرهنگ دارای دو دید سلبی و ایجابی است، برخی فرهنگ سنتی را یکی از موانع توسعه در کشورهای توسعه نیافته دانسته و معتقدند برای دستیابی به توسعه باید فرهنگ سنتی خود را فراموش و به قبول فرهنگ مدرن پرداخت (قدیری معصوم، ۲۰۰۰: ۷). در برابر این گروه کارشناسان دیگری وجود دارند که معتقدند توسعه نه به معنای نابود کردن هویت فرهنگی، بلکه برعکس به معنای حفظ آن است (ناشور، ۲۰۰۷: ۱۲).

مدیریت فرهنگ رابطه‌ای چندجانبه با مسأله پیشرفت سیاسی دارد، مدیریت فرهنگ توان بسترسازی برای دستیابی به پیشرفت سیاسی در جامعه را فراهم می‌آورد، مدیریت فرهنگ از طریق پرورش ایده‌ها، افکار، آداب‌ورسوم ملی - بومی جامعه خود را در قالب ارتباطات نمادین فرهنگی و نشانه‌های ملی و بومی در عصر حاضر همپای سایر مقدمات پیشرفت سیاسی در جامعه را فراهم آورد. پیشرفت سیاسی مسئله‌ای انسان‌محور است، مدیریت فرهنگ در جامعه باید به نهادینه‌سازی سنت‌ها و آرمان‌های موجود در جامعه، به‌عنوان عاملی برای تحقق پیشرفت سیاسی تشویق و ترویج نموده و نهادهای مناسب با آنها را در جامعه ایجاد و در عین حال به پالایش عناصر نامطلوب بپردازد (نظرپور، ۱۹۹۹: ۲۷-۲۴).

۱. بیانات در حرم مطهر رضوی ۱۳۹۳/۰۱/۰۱

۲. بیانات در حرم مطهر رضوی ۱۳۹۳/۰۱/۰۱

۳. بیانات در حرم مطهر رضوی ۱۳۹۳/۰۱/۰۱

۴. بیانات در دیدار رئیس‌جمهور و اعضای هیئت دولت ۱۳۹۵/۰۶/۰۳

۵. بیانات در دیدار اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی ۱۳۹۰/۰۳/۲۳

۶. سخنرانی مقام معظم رهبری در تاریخ ۱۳۸۳/۱۰/۸

جدول ۴: تحلیل مضمون مدیریت فرهنگ و پیشرفت سیاسی

مضامین فراگیر	مضامین سازمان دهنده	مضامین پایه‌ای
مدیریت فرهنگ و پیشرفت سیاسی عقلانیت	ضرورت	ضرورت مدیریت فرهنگ به صورت مدبرانه ^۱
		الزام مدیریت فرهنگ بر مبنای شعارها و مبانی انقلاب ^۲
		از بین رفتن فرهنگ سبب غلبه اقتصادی و سیاسی و امنیتی و نظامی است ^۳
	مبانی مدیریت فرهنگ	در مدیریت فرهنگ دستگاه کشور باید با ضابطه و قاعده قانون گذاری نماید ^۴
		عدم نظارت، اشراف، تدبیر مورد تأیید نیست ^۵
		محافظه کاری در مدیریت فرهنگ مورد تأیید نیست ^۶
		مدیریت فرهنگ مبنای تحول در جامعه است ^۷
		مدیریت فرهنگ نباید متوقف در گذشته و به سرکوب نوآوری بپردازد ^۸
		رها سازی و شالوده شکنی و هرج و مرج فرهنگی غلط و مورد تأیید نیست ^۹
		مدیریت فرهنگ باید بر اساس راه آزاداندیشی و نوآوری و تحول باز و با مدیریت همراه باشد ^{۱۰}
	نظارت بر فرهنگ	در مدیریت فرهنگ باید نظارت هوشمندانه، متفکرانه، آگاهانه باشد ^{۱۱}
		نفی ولنگاری و نفی رها سازی ^{۱۲}
		نظارت، مدیریت، دقت در برنامه ریزی و شناخت درست از واقعیات ^{۱۳}
		در این فرایند مدیریت صحیح با نخبگان است ^{۱۴}

۱. بیانات در دیدار وزیر علوم و استادان دانشگاه تهران ۱۳/۱۱/۱۳۸۸

۲. بیانات در دیدار رئیس جمهور و اعضای هیئت دولت ۰۴/۰۶/۱۳۹۴

۳. بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی در دیدار اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی ۱۵/۱۰/۱۳۷۷

۴. بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی در دیدار اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی ۱۵/۱۰/۱۳۷۷

۵. بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی در دیدار اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی ۱۵/۱۰/۱۳۷۷

۶. بیانات در دیدار دانشگاهیان سمنان ۱۸/۰۸/۱۳۸۵

۷. بیانات در دیدار دانشگاهیان سمنان ۱۸/۰۸/۱۳۸۵

۸. بیانات در دیدار دانشگاهیان سمنان ۱۸/۰۸/۱۳۸۵

۹. بیانات در دیدار دانشگاهیان سمنان ۱۸/۰۸/۱۳۸۵

۱۰. بیانات در دیدار دانشگاهیان سمنان ۱۸/۰۸/۱۳۸۵

۱۱. سخنرانی مقام معظم رهبری در تاریخ ۲۳/۱۰/۱۳۸۲

۱۲. سخنرانی مقام معظم رهبری در تاریخ ۲۳/۱۰/۱۳۸۲

۱۳. سخنرانی مقام معظم رهبری در تاریخ ۲۳/۱۰/۱۳۸۲

۱۴. بیانات در دیدار دانشگاهیان سمنان ۱۸/۰۸/۱۳۸۵

آیت‌الله خامنه‌ای در فرایند تحقق پیشرفت به مدیریت فرهنگ اهمیت فراوان می‌دهد، ایشان ضرورت مدیریت فرهنگ به صورت مدیرانه و الزام آن بر مبنای شعارها و مبانی انقلاب را مورد توجه قرار داده و معتقد است اگر ملتی اجازه داد فرهنگش پایمال شود، آن ملت از دست‌رفته و غلبه فرهنگی غلبه اقتصادی و سیاسی و امنیتی و نظامی و... را با خود به دنبال دارد، در مدیریت فرهنگ دستگاه کشور باید با ضابطه و قاعده قانون‌گذاری نماید و عدم نظارت، اشراف، تدبیر مورد تأیید نیست ایشان معتقد است برای پیشرفت سیاسی در جامعه نباید صرفاً دید محافظه کارانه نسبت به مدیریت فرهنگ در جامعه حاکم باشد بلکه باید مدیریت فرهنگ مبنای تحول در جامعه باشد، در نگاه آیت‌الله خامنه‌ای مدیریت فرهنگ برای تحقق پیشرفت نباید متوقف در گذشته و به سرکوب نوآوری پردازد هرچند رهاسازی و شالوده‌شکنی و هرج و مرج فرهنگی غلط مورد تأیید نیست، بلکه مبنای تحول باید بر اساس راه آزاداندیشی و نوآوری و تحول باز و با مدیریت همراه باشد. در مدیریت فرهنگ باید نظارت هوشمندانه، متفکرانه، آگاهانه، مراقبت از هرز روی نیروها و هرزه‌گویی علف هرزه‌ها، هدایت جامعه به سمت درست، کمک به رشد و ترقی فرهنگی افراد جامعه؛ نفی ولنگاری و رهاسازی منجر به هرج و مرج و نه معتقد به سختگیری شدید؛ اما معتقد به نظارت، مدیریت، دقت در برنامه‌ریزی و شناخت درست از واقعیات هستیم. در این فرایند مدیریت صحیح با نخبگان است.

گفتمان سازی پیشرفت در نظام سیاسی و نظام اجتماعی

یکی از مسائل مهم در فرایند تحقق پیشرفت سیاسی گفتمان سازی است، گفتمان سازی باید بر مبنای یک فضای فکری^۱ نسبتاً جدید قوام یابد که شکل‌دهنده و هدایت‌کننده کنش‌ها و واکنش‌های نخبگان و نیروهای سیاسی - اجتماعی و توده‌ها باشد. تأثیر این تفکر و فضای فکری هم به حدی است که می‌توان ادعا کرد اگر اندیشه‌ها نباشند، تحولی مهم هم وجود ندارد (بریتون^۲، ۱۹۵۲: ۵۱). این امر همچنین تسهیل‌کننده و مشروعیت‌دهنده به بسیج ایدئولوژیک و اعتقادی عامه مردم است، بسیج ایدئولوژیک که از طریق زمینه گفتمانی حاصل می‌گردد یک فضای نمادین یا ساختار درون خود را جلوه‌گر می‌شود (اسنوو^۳، ۱۹۸۹: ۱۳). ایجاد گفتمان پیشرفت همراه با شرایط مناسب تاریخی سبب اعتبار و مشروعیت کنش‌ها، واکنش‌ها، طرح‌ها و در مجموع عملکرد نخبگان و کارگزاران در نظام سیاسی می‌گردد. ایجاد گفتمان پیشرفت در جامعه بر روی کنش و فعل افراد جامعه اثرگذار است، هرچند بسیاری از جامعه‌شناسان معتقدند کنش را فقط می‌توان در زمینه یک نظام معنایی خاص یا صورت‌بندی گفتمانی به‌عنوان عقلایی

۱. فضای فکری یعنی «مجموعه مفروضاتی که اکثر مردم جامعه برحسب آن می‌اندیشند، سخن می‌گویند و عمل می‌کنند. فضای فکری، اصطلاحی است که مردم برای بیان افکار خود به کار می‌برند و نیز شیوه‌هایی که به یاری آنها، پدیده‌ها را توضیح می‌دهند» (بومی، ۱۳۸۵: ۲۶).

2. Brinton

3. Wuthnow

یا غیرعقلایی در نظر گرفت اما در واقع کنش‌های نمادین برای مسائل سیاسی دارای اهمیت فراوان هستند (ادلمن^۱، ۱۹۶۴: ۱۰).

هویت‌های افراد در فرایندهای پیچیده سیاسی شکل می‌گیرند، فرایندهایی که در آن گفتمان‌ها مفصل‌بندی یا شکسته می‌شوند و تنها استقلال محدودی به تک‌تک سوژه‌های انسانی داده می‌شود (هوگ وارد، در مارش و استوکر، ۲۰۰۹: ۱۴۵). این فرایند مفصل‌بندی و شکل‌گیری نظریه پیشرفت باید به‌گونه‌ای موردپذیرش عامه مردم باشد متناسب با واکنش‌های سیاسی و اجتماعی آنان باشد. بی‌شک نقش نخبگان جامعه در شکل‌دهی به گفتمان پیشرفت بیش از دیگران است، آنان ضمن این‌که به ایدئولوژی و گفتمان خاص شکل و محتوا داده خودشان نیز متقابلاً متأثر می‌شوند. گفتمان‌ها نقشی کلیدی در تحولات سیاسی و اجتماعی ایفا می‌نمایند؛ گفتمان‌ها نقش مشروعیت بخش به سازمان‌ها و نهادها و حتی نظام سیاسی را ایفا می‌کند. از آنجا که گفتمان مسلط پس‌ظهور انقلاب اسلامی و در مراحل نظام‌سازی و نهادسازی مبتنی بر اندیشه اسلامی و فقه شیعی بود، باید این تفکر خاص را از منظری درون دینی نگریست تا بتوان چگونگی کارکرد آن و نسبتش با مسأله پیشرفت سیاسی را تبیین کرد.

گفتمان امکان یک کنش را فراهم و ما را به‌سوی چگونگی انجام یک کنش هدایت می‌کند هر چند کارگزارها به‌وسیله فعالیت خود ساختار را تولید و بازتولید می‌کنند. ساختارهای اجتماعی و سیاسی نیازمند فعالیت فکر و احساس کارگزارهایی است که ساختارها را تصرف و به خود تخصیص دهند تا به این وسیله، ساختارها بازتولید شوند. ساختارها کنش را به‌وجود می‌آورند و کنش‌ها ساختارها را بازتولید می‌کنند (فی، ۲۰۱۰: ۱۱۵). پس باید گفت که گفتمان‌ها مستقل از برداشت کنشگرانی که آن را شکل می‌دهند وجود ندارد. این ساختارها مستقل از برداشت کارگزاران از آنچه هنگام فعالیت انجام می‌دهند، وجود ندارند. این ساختارها در اثر واکنش کارگزاران تغییر می‌کنند (حقیقت، ۲۰۰۸: ۲۰۴).

هر گفتمانی برای تسلط و اشاعه در جامعه نیازمند قدرت و مبتنی بر قدرت است این قدرت دارای ابعاد گوناگون اجتماعی، سیاسی، فرهنگی و اقتصادی است (تیلی^۲، ۲۰۰۶: ۴۲۱). تاریخ‌مندی به این شکل با کنش‌ها واکنش‌های نیروهای اجتماعی - سیاسی پیوند می‌خورد که در شرایط خاص مکانی و زمانی «گفتمانی که بتواند پایه معنایی لازم را برای عمل جمعی یک گروه مفروض فراهم آورد، به‌نحوی که آن گروه به شکل موفقیت‌آمیزی به اهداف خود از آن عمل جمعی دست یابد» (کچویان، ۲۰۰۹: ۱۵۳). شکل‌گیری گفتمان عمدتاً مربوط به زمینه و ساختارهای موجود است که گفتمان مورد نظر نیز در ایجاد و یا تغییر آن نقشی اساسی ندارد؛ اما آنچه به بقای یک گفتمان جهت می‌دهد عملکرد گفتمان است که معانی خاص ذهنی خود را بر دیگر معانی خاص ذهنی مسلط می‌کند. گفتمان با در اختیار داشتن یک فضای خاص ذهنی زمینه‌ها و تحولات عینی را به سمت‌وسویی ویژه هدایت می‌کند. معانی ذهنی آدمی قابلیت عینی شدن دارند (حقیقت، ۲۰۰۸: ۲۶۸ - ۲۶۹).

1. Edelman

2. Tilly

جدول ۵: تحلیل مضمون گفتمان سازی و پیشرفت

مضامین مضامین مضامین پایه‌ای	مضامین سازمان دهنده	مضامین پایه‌ای
مضامین پایه‌ای	معنا و مفهوم گفتمان	گفتمان به معنای باور عمومی است ^۱
		گفتمان مسئولیت همگانی است ^۲
		گفتمان یعنی بسط اندیشه‌ی دینی، احساس مسئولیت و تعهد، فرهنگ صحیح، معرفت صحیح است ^۳
		گفتمان به معنای قبول عموم بوده و مردم به آن توجه داشته باشند ^۴
		گفتمان یک جامعه مثل هواس ^۵
	تحقق گفتمان	تحقق گفتمان پیشرفت سیاسی نیاز به برنامه ریزی و کار فعال دارد ^۶
		تحقق گفتمان پیشرفت سیاسی نیاز به تبیین لازم، منطقی، عالمانه و دور از زیاده‌روی‌ها، زبان صحیح، علمی، منطقی و خوش دارد ^۷
		در گفتمان سازی باید از دستگاه‌ها و امکانات استفاده گردد ^۸
		در گفتمان سازی باید همه اقشار جامعه علمی شرکت نمایند ^۹
	گفتمان سازی پیشرفت	ضرورت گفتمان سازی
باید دست‌یابی به پیشرفت گفتمان حقیقی باشد ^{۱۱}		
نتایج گفتمان سازی		باید در گفتمان سازی مستقل و روی پای خودمان بایستیم ^{۱۲}
		یکی از ثمرات گفتمان سازی رشد علم بوده است ^{۱۳}
		یکی از ثمرات گفتمان سازی رشد اقتصاد بوده است ^{۱۴}
		یکی از ثمرات گفتمان سازی رشد شرکت‌های دانش بنیان بوده است ^{۱۵}

۱. بیانات در دیدار اعضای مجلس خبرگان رهبری ۱۳۹۲/۱۲/۱۵
۲. بیانات در دیدار کارگزاران نظام ۱۳۷۹/۰۴/۱۹
۳. بیانات در دیدار با جمعی از طلاب و روحانیون ۱۳۸۸/۰۹/۲۲
۴. بیانات در دیدار اعضای مجلس خبرگان رهبری ۱۳۹۲/۱۲/۱۵
۵. بیانات در سومین نشست اندیشه‌های راهبردی ۱۳۹۰/۱۰/۱۴
۶. بیانات در دیدار با جمعی از طلاب و روحانیون ۱۳۸۸/۰۹/۲۲
۷. بیانات در دیدار اعضای مجلس خبرگان رهبری ۱۳۹۲/۱۲/۱۵
۸. دیدار اعضای شورای عالی مرکز الگوی اسلامی ایرانی ۱۳۹۵/۰۲/۰۶
۹. بیانات در دیدار رئیس‌جمهور و اعضای هیئت دولت ۱۳۹۵/۰۶/۰۳
۱۰. دیدار اعضای شورای عالی مرکز الگوی اسلامی ایرانی ۱۳۹۵/۰۲/۰۶
۱۱. بیانات در نخستین نشست اندیشه‌های راهبردی ۱۳۸۹/۰۹/۱۰
۱۲. بیانات در نخستین نشست اندیشه‌های راهبردی ۱۳۸۹/۰۹/۱۰
۱۳. بیانات در دیدار اساتید و دانشجویان دانشگاه‌های شیراز ۱۳۸۷/۰۲/۱۴
۱۴. بیانات در دیدار اساتید و دانشجویان دانشگاه‌های شیراز ۱۳۸۷/۰۲/۱۴
۱۵. بیانات در دیدار اساتید و دانشجویان دانشگاه‌های شیراز ۱۳۸۷/۰۲/۱۴

آیت‌الله خامنه‌ای در طول چندسال گذشته به مسأله گفت‌وگو سازی توجه جدی داشته است و به فراخور شرایط سیاسی و اجتماعی مسئولان و مردم برای تحقق گفت‌وگو پیشرفت سوق داده است، آیت‌الله خامنه‌ای در بیان معنای گفت‌وگو معتقد به باور عمومی است؛ یعنی آن چیزی که به صورت یک‌سخن مورد قبول عموم تلقی بشود، مردم به آن توجه داشته باشند، گفت‌وگو یک جامعه مثل هواس، همه تنفسش می‌کنند؛ چه بدانند، چه ندانند؛ چه بخواهند، چه نخواهند. آیت‌الله خامنه‌ای گفت‌وگو اصلی انقلاب اسلامی را تقویت نظام، اصلاح کارها و روش‌ها، گشودن گره‌ها، تبیین آرمان‌ها و هدف‌ها برای آحاد مردم، استفاده از نیروی عظیم ابتکار و حرکت و خواست و انگیزه و ایمان این مردم مؤمن و راه به سمت آرمان‌های عالی این نظام - که همه را به سعادت خواهد رساند، مسئولیت همگانی بسط اندیشه‌ی دینی، احساس مسئولیت و تعهد، فرهنگ صحیح، معرفت صحیح دانسته است، بی‌شک وقتی یک چیزی به صورت یک گفت‌وگو عمومی درآمد و خواست عمومی شد، طبعاً تحقق پیدا می‌کند و مسئولین هم در همان جهت حرکت می‌کنند.

برای تحقق گفت‌وگو پیشرفت سیاسی باید به برنامه‌ریزی و کار فعال، تبیین لازم، منطقی، عالمانه و دور از زیاده‌روی‌های گوناگون، زبان صحیح، علمی، منطقی و خوش پرداخت، برنامه‌ریزی و کار فعال مثل دمیدن پیوسته در وسیله‌ی فشاری است که می‌تواند آب یا مایه‌ی حیات یا هوا را به نقاط مختلفی که مورد نظر است، برساند، در گفت‌وگو سازی باید از دستگاه‌ها و امکانات استفاده گردد. گفت‌وگو سازی همانند جاده‌ی وسیع و بزرگراهی است که همه مایل به عبور از آن هستند، در گفت‌وگو سازی باید همه اقشار جامعه علمی شرکت نمایند. آیت‌الله خامنه‌ای معتقد است که متأسفانه جامعه‌ی نخبگانی ما هنوز در بخش‌های مهمی از این مسئله به یک نتیجه‌ی صحیح و درست نرسیده‌اند؛ که این باید اتفاق بیافتد هر گفتمانی در ابتدا در میان نخبگان و به تبع آن در سطح عموم جامعه شکل می‌گیرد، البته نقش رسانه‌ها، روحانیون و اساتید دانشگاهی بارز و مهم است. آیت‌الله خامنه‌ای بر ضرورت گفت‌وگو پیشرفت در جامعه تأکید و معتقد است الگوی پیشرفت اسلامی - ایرانی، باید به گفتمانی حاکم بر ذهن‌ها و دل‌های جوانان یعنی نسل آینده‌ی مدیران کشور تبدیل شود. باید دست‌یابی به پیشرفت گفت‌وگو حقیقی باشد، بی‌شک اندیشیدن در مورد الگوی توسعه و مدل حرکت به سمت جلو، احساس این‌که باید در این زمینه مستقل باشیم و روی پای خودمان بایستیم، عیوب و وابستگی و تکیه کردن به الگوهای بیگانه گسترش خواهد یافت. انقلاب اسلامی در برخی از حوزه‌ها تجربه‌های موفقی در گفت‌وگو سازی داشته است، یکی از ثمرات گفت‌وگو سازی رشد علم، اقتصاد و شرکت دانش بنیان است.

نهادسازی سیاسی و پیشرفت سیاسی

یکی از مسائلی که در تحقق پیشرفت سیاسی نقش اصلی ایفا می‌کند، نهادسازی است، نهادسازی فراگردی است که سازمان‌ها و شیوه‌های عمل به وسیله آن ارزش و ثبات می‌یابند. سطح نهادی شدن هر نظام سیاسی را می‌توان به تطبیق‌پذیری، پیچیدگی، استقلال، انسجام نهادها و شیوه‌های آن نظام تعیین

کرد. به گفته هانتینگتون هر چه جامعه از نظر ساختار سیاسی پیچیده تر شود، نهادهای سیاسی کامل تری برای نگاه داشتن اجتماع سیاسی ضرورت پیدا می کند (هانتینگتون، ۲۰۰۰: ۷۲). بدیهی است، اشتراک مردم در سیاست و سیاسی شدن از طریق وابستگی به واحدهای سیاسی وسیع، تفاوت اصلی، یک دولت نوین را از دولت سنتی است. در جوامع ساده، اجتماع بدون نهادهای سیاسی می باشد؛ اما در یک جامعه پیچیده اشتراک اجتماعی با کنش سیاسی به دست می آید، با نهادهای سیاسی نگاه داشته می شود؛ بنابراین از آنچه گفته شد نتیجه می گیریم اگر حکومتی خواهان دستیابی به پیشرفت است، باید در حوزه نهادسازی سیاسی اقدامات و تحولات اساسی انجام دهد. به عبارتی ضمن فراهم کردن زمینه های مناسب برای مشارکت سیاسی به نهادهای سیاسی نیز اجازه رشد و پیشرفت بدهد.

جدول ۶: تحلیل مضمون نهادسازی و پیشرفت سیاسی

مضمین مضامین سازمان دهنده	مضامین مضامین سازمان دهنده	مضامین پایه ای	
مضامین فراگیر	معنا و مفهوم نهادسازی	نهادسازی از مظاهر قدرت است ^۱	
		نهادسازی از مهم ترین دستاوردهای انقلاب و نظام اسلامی است ^۲	
		در هر حرکت عمومی و در هر نهضت باید تفکرات و مبانی پایه ای آن نهادسازی گردد ^۳	
	ضرورت نهادسازی	یکی از ابزارهای که به تحقق اهداف انقلاب اسلامی کمک می کند نهادسازی است ^۴	
		نهادسازی به اداره ی کشور، امنیت و حفظ انقلاب یاری می رساند ^۵	
		نهادسازی در هر انقلاب مبنای تحول است ^۶	
	چگونگی تحقق نهادسازی و پیشرفت سیاسی عقلانیت	برای دست یابی به پیشرفت سیاسی در جامعه باید به مسأله نهادسازی توجه ویژه شود ^۷	
		باید کرسی های آزاد علمی با حضور هیئت های منصفه علمی و تخصصی در دانشگاه و حوزه ایجاد گردد ^۸	
		نخبگان باید با نوعی نهادسازی به ارائه و ترویج دانش پاک و باشرافت بپردازند ^۹	
		دولت اسلامی باید سازوکارها و نهادسازی های لازم برای ایجاد جامعه ی اسلامی فراهم نماید ^۱	

۱. بیانات در دیدار اعضای ستاد مرکزی اعتکاف و اعضای سومین جشنواره ی سراسری علمی فرهنگی اعتکاف ۱۳۹۳/۰۲/۱۵
۲. نگاهی به کارکردهای سیاسی نماز جمعه براساس بیانات رهبر انقلاب اسلامی؛ ۱۳۹۸/۱۰/۲۶
۳. بیانات در دیدار دانشجویان کرمانشاه ۱۳۹۸/۰۷/۲۴
۴. بیانات در ارتباط تصویری با نمایندگان تشکل های دانشجویی ۱۴۰۰/۰۲/۲۱
۵. بیانات در ارتباط تصویری با نمایندگان تشکل های دانشجویی ۱۴۰۰/۰۲/۲۱
۶. بیانات در دیدار بسیجیان استان کرمانشاه ۱۳۹۰/۰۷/۲۲
۷. بیانات در دیدار بسیجیان استان کرمانشاه ۱۳۹۰/۰۷/۲۲
۸. پاسخ به نامه جمعی از دانش آموختگان و پژوهشگران حوزه علمیه در مورد کرسی های نظریه پردازی ۱۳۸۱/۱/۱۶
۹. دیدار نخبگان و استعدادهای برتر علمی با رهبر انقلاب ۱۳۹۸/۰۷/۱۷

یکی از ابزارهای که به تحقق اهداف انقلاب اسلامی کمک و به اداره‌ی کشور و امنیت و حفظ انقلاب یاری می‌رساند نهادسازی است. نهادسازی در هر انقلاب مبنای تحول است. آیت‌الله خامنه‌ای نهادسازی را یکی از مظاهر قدرت و آن را از مهم‌ترین دستاوردهای انقلاب و نظام اسلامی دانسته است، ایشان معتقد است برای دستیابی به پیشرفت سیاسی در جامعه باید به مسأله نهادسازی توجه ویژه شود، به عبارتی دیگر در هر حرکت عمومی و در هر نهضت باید تفکرات و مبانی پایه‌ای آن نهادسازی گردد. دولت اسلامی، یعنی سازوکارها و نهادسازی‌های لازم برای ایجاد جامعه‌ی اسلامی فراهم نماید. برای طرح نهادسازی باید کرسی‌های آزاد علمی با حضور هیئت‌های منصفه علمی و تخصصی در دانشگاه و حوزه ایجاد گردد. نخبگان باید با نوعی نهادسازی به ارائه و ترویج دانش پاک و باسرافت و اندیشه‌ی درست منجر شود.

نتیجه‌گیری

یکی از چالش‌های پیش‌رو در دهه پنجم انقلاب اسلامی مسأله‌شناسی چالش‌های پیش‌رو و پاسخ به آن در قالب نظریه‌پردازی و الگوپردازی بر اساس مبانی و مفاهیم پایه است، یکی از مهم‌ترین این چالش‌ها مسأله پیشرفت سیاسی بوده است، از این‌رو این پژوهش سعی کرده است با مبنا قرار دادن اندیشه آیت‌الله خامنه‌ای بر اساس روش تحلیل مضمون به این سؤال پاسخ دهد که، فرایند تحقق نظریه پیشرفت سیاسی در اندیشه آیت‌الله خامنه‌ای چگونه قابل تبیین است؟ یافته‌های تحقیق نشان داد. فرایند تحقق پیشرفت سیاسی شامل اقداماتی نظیر تکیه بر مسأله هویت، مدیریت فرهنگ، حفظ و توسعه مشروعیت نظام سیاسی، تکیه بر عقلانیت، نهادسازی و گفتمان سازی است.

از مهم‌ترین مؤلفه‌هایی که بر مسأله پیشرفت سیاسی اثر می‌گذارد مسأله هویت است، با هویت بودن مردم در نظام سیاسی سبب حساس بودن آنان نسبت سرنوشت نظام سیاسی می‌شود، در صورتی جامعه هویت می‌یابد که محتوای تعلیم و تربیت متناسب با نیازهای کشور باشد. از دیگر مؤلفه‌های مهم و اثرگذار بر پیشرفت سیاسی مسأله مشروعیت است، نسبت مشروعیت نظام سیاسی به پیشرفت سیاسی مبنایی و کارکردی است. در رویکرد مبنایی مشروعیت متکی بر ولایت الهی، پابندی بر احکام الهی، تقوا و عدالت، قانون و ملت، تکیه بر مردم، شجاعت، تدبیر است و در رویکرد کارکردی مشروعیت ناظر به پیشرفت سیاسی مبتنی بر انجام وظیفه، کارایی‌ها و کارآمدی است. از دیگر مؤلفه‌های مهم و اثرگذار بر پیشرفت سیاسی عقلانیت است، عقلانیت سبب اعتدال در انجام امور، ممانعت از وجود حرکت‌های احساسی، بی‌برنامگی و هموارسازی دستیابی به پیشرفت سیاسی می‌شود. مدیریت فرهنگ از دیگر مؤلفه‌های اثرگذار بر پیشرفت سیاسی است، مدیریت فرهنگ به صورت مدبرانه و الزام آن بر مبنای شعارها و مبانی انقلاب اسلامی سبب بالندگی نظام سیاسی می‌شود، در مدیریت فرهنگ باید تحول، آزاداندیشی

و نوآوری و تحول باز مورد توجه قرار گیرد، تحقق پیشرفت سیاسی نیازمند گفتمان سازی است، در گفتمان سازی باید بر مبنای یک فضای فکری به شکل‌دهی و هدایت کنش‌ها واکنش‌های نخبگان و نیروهای سیاسی- اجتماعی و توده‌ها پرداخت و در نهادسازی باید یک حرکت عمومی و فکری در جامعه ایجاد گردد.

References

- Agha Bakshi, Ali (1995). *Culture of Political Science*, Tehran Cultural Publications
- Arabi, Seyyed Mohammad (2006). *Management*. Tehran: Cultural Research Office.
- Ayatollah Khamenei, Khamenei website. IR www.khamenei.ir
- Bashirieh, Hossein (2008). *Democracy Lessons for All*, Tehran, Negah Masares Research Institute.
- Bashiriyeh, Hossein, (2007). *History of Political Thoughts in the 20th Century*, Tehran, N.I. Publication.
- Berger, Peter; Lukman, Thomas (2007). *translated by Fariborz Majidi*, social construction of reality, a treatise in the sociology of cognition, Tehran Scientific and Cultural Publications
- Farast Khah, Masoud (2018). *Qualitative research method in social sciences with emphasis on theory based on Tehran*: Aghat Publications.
- Finilason, James (2015). *An introduction to Habermas*, translated by Hashem Agha Bey Puri and Keter Jalil Sahabi, Tehran, Sociologists Publications.
- Flick, Ave (2003). *An introduction to the qualitative research of the translator*: Hoda Jalili, 5th edition, Tehran: No publication.
- Habermas, Jürgen (2003). *Structural Transformation of the Public Sphere*, translated by Jamal Mohammadi, Tehran, Afkar Publishing House.
- Haqirat, Seyyed Sadegh, research method in political science, Mofid University, Qom.
- Huntington, Samuel; Vanier, Myron (2000). *Understanding Political Development*. (Translated by Strategic Studies Research Institute). Tehran: Strategic Studies Research Institute Publications.
- Ismaili, Mohammad (2018). *Political Thought of Ayatollah Khamenei*, Islamic Revolution Publications
- Kerlinger Fard, N (1998). *Basics of Research in Behavioral Sciences*, translated by Hasan Pashashreifi and Jafarahghiqi Zand, Tehran, Avai New.
- Masbah Yazdi, Mohammad Taqi (1997). *Education of Beliefs*, Publishing Center of Islamic Propaganda Organization, 15th edition, Tehran.
- Naimiyan, Zabihullah (2003). *Fundamentalism and context of rationality*. Qom: Publications of Imam Khomeini Educational and Research Institute.

-
- P Stephen, Robbins; Centro, David (2006). *Management basics*. Translated by Seyyed Mohammad Arabi, Mohammad Ali Hamid and Behrouz Asrari Ershad Tehran: Kayhan Publications.
 - Qawam, Abdul Ali (2014). *International Relations, Theories and Approaches*, Tehran, Samit Publishing House.
 - Rabbani, Ali (2016). *Religious democracy from the perspective of Imam Khomeini*, Islamic Propaganda Office of Qom Seminary.
 - Strauss, Anselm; Juliet Corbin (2006). *The principles of qualitative research method: basic theory, procedures and methods*, translated by Bayuk Mohammadi, Tehran: Research Institute of Humanities and Cultural Studies.
 - Taussali, Gholam Abbas (1997). *Sociological Theories*, Tehran, Semit.
 - Vent, Alexander (2007). *Social Theory of International Politics*, translated by Hamira Moshirzadeh, Tehran, Printing and Publishing Center of the Ministry of Foreign Affairs.
 - Zibakalam, Sadiq (1997). *An introduction to the Islamic revolution*. Tehran: Rozeneh Publications.
 - Tilly, Charles (2006). *Why and How History Matters? In Contextual Political Analysis*, ed. By Charles Tilly and Robert Goodin, Oxford: Oxford University pree.
 - Drucker, peter. F. (1964). *The effective executive*. New York harper raw.
 - Edelman, M (1964). *The Symbolic Uses of Politics*, Urbana, III, University of Illinois.
 - Wuthnow, Robert (1985). *State Structures and Ideological Outcomes*, American Sociological Review.